

Granollers i la febre del jazz

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2009

47

Resum: *L'any 1935 es crea el Jazz Club Granollers, com a filial del Hot Club Barcelona. La vida del club s'articula a l'entorn del Cafè Comercial, on es poden escoltar les últimes gravacions de Louis Armstrong, Duke Ellington, Cab Calloway i companyia en una gramola La Voz de su Amo subministrada per la família Vacca. Després de la Guerra Civil, i enmig de l'actitud hostil del nou règim cap a la música «negroide», el de Granollers és l'únic club de jazz que sobreviu a la Península, amb el nom de Club de Ritmo. Des de 1946 s'imprimeix un butlletí que durant molt de temps serà l'única publicació de jazz a Espanya. Poc després de la impactant actuació de Don Byas (1948), el primer jazzman negre de primera fila que travessa el Pirineu des de Benny Carter (1936), es presenta el Quintet del Club de Ritmo... Aquests són els primers episodis de la llarga història del jazz a Granollers, una història que s'explica en aquesta ponència.*

L'any 2010 es commemora el setanta-cinquè aniversari de la fundació del Jazz Club de Granollers. Tot i que es calcula que la febre per aquesta música d'arrel afroamericana ja havia arribat a la capital vallesana entre 1933 i 1934, no va ser fins a la tardor de 1935 que es va constituir una entitat per promoure-la.

Cinc mesos després de la creació del Hot Club de Barcelona (el primer de la Península), l'1 de novembre s'inaugurava la seu oficial del Jazz Club Granollers, radicada al Cafè Comercial. La primera junta, presidida per Manel Estrada, estava formada per Marià Bufia (secretari), Manel Pagès (tresorer) i Manel Marimon (comptador), a més de Joan Vernet, Joan Sender, Esteve Gorchs i Amador Garrell com a vocals. L'entitat comptava amb una gramola La Voz de su Amo adquirida el mes d'agost a la família Vacca, que regentava una lampisteria on també venien ràdios i gramoles, per un import de 1.200 pessetes a pagar a terminis. Cal subratllar que els membres del club provenien majoritàriament de l'Alhambra i la Unió Liberal, i aglutinaven menestrals i liberals.

Ja l'any 1936, concretament el 31 de març, s'organitza el primer festival públic de jazz al Cinema Majèstic. La vetllada, a benefici

de l'Hospital de Granollers, serveix per presentar l'Orquestra del Jazz Club, dins un cartell que també inclou l'Orquestra Crazy Boys, i que té com a plat fort la interpretació de la *Rhapsody in blue* de Gershwin a càrrec de Lluís Rovira i una orquestra formada per músics de Granollers i de Barcelona. Rovira era un destacat trompetista de Granollers que ja triomfava professionalment a la Ciutat Comtal i que als anys 1940 adquiriria un gran protagonisme com a director d'una de les orquestres de jazz més importants de l'època.

La Guerra Civil paralitza les activitats del club, i la majoria dels seus membres són cridats a files. Joan Vernet s'encarregarà de guardar la gramola, amb una col·lecció de prop d'un centenar de discos, per tornar-la intacta al final del conflicte bèl·lic.

De Jazz Club a Club de Ritmo

A diferència dels altres vuit clubs de jazz que hi havia abans de la guerra (Barcelona, Terrassa, Vilafranca, Figueres, Rubí, Sabadell, Manresa i Badalona), el de Granollers reprèn les activitats al novembre de 1941 gràcies al fet que Manel Marimon havia lluitat amb els *nacionals*. Presidida per Marimon, a la nova junta també hi figuren Josep Maria Prades, Josep Dorsé i Manel Poblet, i, llevat del president, no hi ha cap dels membres anteriors. El 13 de novembre s'emet un comunicat anunciant sessions de ball, concerts i audicions radiofòniques. Entre altres actuacions destacades, cal esmentar les del bon pianista i compositor Pere Masmitjà, que acabava de tenir un gran èxit amb el seu tema a ritme de fox lent *Creo en tí*, la cantant negra nord-americana Topsy Young o l'inevitable Lluís Rovira. La seu del club es trasllada del Café Comercial a Ca la Sila, i el nou règim prohibeix la denominació de Jazz Club i obliga a canviar el nom pel de Club de Ritmo.

L'hostilitat de la dictadura vers el jazz era manifesta, i sovint es publicaven a la premsa articles que alertaven sobre els perills d'aquesta música pecaminosa. Sense anar més lluny, el Padre Otaño, un jesuïta feixista que dirigia la revista *Ritmo*, va iniciar una campanya contra «las alarmantes proporciones que está adquiriendo la invasión de la música negroide». Al seu torn, i des de la revista *Juventud*, el crític musical Tomás Andrade de Silva,

emfatitzava: «Nada más alejado de nuestras viriles características raciales que esas melodías dulzonas, decadentes y monótonas que, como un lamento de impotencia, ablandan y afeminan el alma; ni nada más bajo de nuestra dignidad espiritual que esas danzas dislocadas, en las que la nobleza humana de la actitud, la seleccionada corrección del gesto, desciende a un ridículo y grotesco contorsionismo.»

Com assenyala Jordi Pujol i Baulenas en el seu excel·lent llibre *Jazz en Barcelona 1920-1965*, els atacs no tan sols provenien de Madrid, sinó que a Barcelona també hi havia destacats sicaris que intentaven assassinar el *hot jazz* i la música moderna en general, com ara Justo Ruiz Encina, que des de les pàgines d'*El Correo Catalán* escrivia el següent: «El hot es producto de la degeneración de costumbres importada a nuestra patria, después de haber sido experimentada en otros países... Por eso nos atrevemos a afirmar que el hot es anticristiano y entraña una malicia satánica que acarreará —de no poner freno a sus desenfrenos— lamentables efectos.» I acabava replant el clau unes quantes ratlles més endavant: «No se olvide que por algo ha sido incorporado al hot el tango, baile que ya en sus inicios hubo de ser condenado por la Iglesia. Pero la perversidad del hot —arrancado de la música negra y por ende pagana, recogido y exportado por masones y anticatólicos— adquire mayor refinamiento al expresar el concepto de la muerte en aquellas palabras tan en boga actualmente:

'Rasca yu,
cuando mueras, ¿qué harás tú?
Tu serás
un cadáver nada más!'

«Es decir, así se ponen en duda las palabras de Jesucristo, así se rechazan los designios divinos sobre la resurrección de la carne... Para los cultivadores del hot la vida ha de disiparse en orgías, porque después de muertos queda solamente un cadáver... Este es el concepto hot. Concepto que, por desgracia, merced a la radio y a los discos, se infiltra en todas partes, penetra con insistencia en todos los hogares y acaba en los labios de inocentes criaturas que lo tarareán sin pensar que con ello reniegan de su fe católica.»

En aquest ambient de nacionalcatolicisme extrem, resulta d'allò més meritòria la tasca de l'únic club de jazz que havia aconseguit sobreviure a la *croada* franquista.

La capital del jazz

L'any 1943 arriba a Granollers Alfredo Papo, un personatge que tindrà una importància capital en l'extensió i propagació del jazz al nostre país. Fill d'una família d'origen jueu que havia fugit de París arran de l'ocupació nazi, Papo és destinat a la capital vallesana per fer el servei militar en un batalló de Sanitat. Gran coneixedor de la matèria i antic membre del Hot Club de França, ben aviat contacta amb Pere Crusellas —una de les figures cabdals del jazz a Granollers— i junts desenvoluparan una gran activitat. Més endavant, i quan el Hot Club de Barcelona reprengui les seves tasques l'any 1947, Papo s'encarregarà de mantenir una estreta relació amb el club granollerí, de tal manera que la majoria d'artistes nord-americans que toquin a la Ciutat Comtal també ho faran després a la capital vallesana.

Tanmateix, l'any 1943, els músics de Granollers tributen un homenatge al mestre Josep Maria Ruera, un músic que, a banda de la seva tasca simfònica i sardanista, tindrà a l'ensem un paper important en la divulgació del jazz. Ruera serà, entre 1944 i 1945, membre fundador de l'orquestra Selección, una formació de grans instrumentistes que introdueix números jazzístics en el seu repertori, fonamentalment de Glen Miller, Count Basie i Duke Ellington. Entre els músics més destacats d'aquesta orquestra, que el 1947 quedarà campiona del Concurs d'Orquestres de Barcelona (retransmès per Radio Nacional), cal mencionar Amador Molins (violí i trompeta), Josep Domènech (bateria), Víctor Pey (saxo), Albert Cerezo (violí), Lluís Pey (saxo), Amador Garrell (clarinet) o Ventura Garcia (trompeta). Aquest darrer és, sens dubte, un dels jazzman més brillants que ha donat Granollers, i ha tingut una influència destacada en músics tan brillants de les darreres generacions com ara Raül Reverter.

L'any 1945, Manel Marimon deixa la presidència del Club de Ritmo. Entre el seu llegat cal citar l'acord a què arriba amb Ràdio Barcelona per a la retransmissió, cada primer d'any, d'un concert de jazz des de Granollers, i que es perllongarà fins als anys seixanta. Val a dir que el director de l'emissora degana en aquells moments era Claudi Colomer Marquès (conegut com *el Claudillo*), un altre granollerí molt ben relacionat amb les altes esferes del règim.

Joan Vernet, l'home que havia guardat la gramola durant la guerra i membre de la junta fundacional del Jazz Club Granollers l'any 1935,

és nomenat nou president de l'entitat. Impressor, escriptor i músic (havia tocat la bateria a l'orquestra Iberia), Vernet és el principal impulsor del butlletí del Club de Ritmo, un vehicle per comunicar-se amb els socis i difondre el jazz. El primer número surt l'abril de 1946, sota la direcció del mateix Vernet, que signava els seus articles amb el pseudònim de *Gene* en honor del cèlebre bateria Gene Kruppa. Al cos de redacció també hi havia Pere Crusellas (que signava com a *Duke*), Josep Garrell (que ho feia com a *Trombón*), Manel Clot i Esteve Garrell. D'altra banda, Clot també s'encarregava dels mots encreuats i Ventura i Llach dels acudits, sense oblidar-nos del magnífic treball a la part gràfica d'Amador Garrell, un altre personatge fonamental en la història del jazz a la capital del Vallès Oriental. Ja l'any 1947, també hi començaria a col·laborar Esteve Colomer, un valuós element que es va estrenar amb una traducció d'un article aparegut al *Times* sobre Sidney Bechet. Coneixedor de l'anglès i subscrit a les millors revistes internacionals de jazz, entre les quals el *Down Beat* (coneguda com la *bíblia del jazz*), Colomer teixirà una impressionant xarxa de col·laboradors de tot el món que escriuran al butlletí, durant molts anys l'única publicació especialitzada en jazz que hi ha a Espanya.

Val a dir, en honor a la veritat, que l'èxit del butlletí no serà ben digerit per alguns membres de la junta, partidaris exclusivament del ball, que forçaran una rebaixa de la subvenció. Tant és així que cap a finals de la dècada, i a banda dels seus articles, els redactors també hi posaran un duro cadascun.

Lleu obertura internacional

Després de la victòria aliada a la II Guerra Mundial, el règim militar espanyol es va veure obligat a fer algunes concessions de cara a la galeria per tal de combatre l'aïllament internacional; entre d'altres, va haver d'autoritzar novament els noms anglosaxons en llocs públics i facilitar els visats per entrar i sortir del país. Així, a finals de l'any 1946 van arribar a Barcelona George Johnson i el seu quintet, la primera formació de jazz negra nord-americana que actuava de la guerra ençà a aquesta banda del Pirineu. Després de tocar sense gaire èxit al Lamoga, el saxofonista i els seus músics van trobar un ambient propici a l'Amaya per expressar-se plenament: «És una ocasió única per a poder escoltar jazz autèntic a Barcelona», escrivia Alfredo Papo en la seva crònica per al butlletí del Club de Ritmo.

El quintet de Johnson es va convertir no tan sols en l'orquestra de moda a Barcelona, sinó també en l'esdeveniment musical de l'any. Tal com explica Jordi Pujol i Baulenas al seu llibre *Jazz en Barcelona 1920-1965*, el quintet de Johnson, amb Claude Dunson a la trompeta, Jimmy Adams al saxo tenor, Leonard Henry al piano, Al Saunders al baix i ell mateix al saxo alt, va ser presentat el 28 de gener de 1947 al Club de Ritmo de Granollers, i la seva actuació va deixar força perplexos molts aficionats que, com ja havia succeït a Barcelona, van comprovar que el jazz modern d'aquest grup no s'assemblava gens al que practicaven les orquestres locals.

Tot i que havia adquirit cert renom com a arranjador del trompetista Rex Stewart i com a integrant del conjunt de John Kirby, no es pot considerar Johnson un jazzman de primera fila. En canvi, sí que ho era Don Byas, un saxofonista pont entre la generació del *swing* i la del *be bop* (l'estil que va prefigurar el jazz modern), i que d'alguna manera havia anticipat en els seus solos molts dels desenvolupaments de Charlie Parker. Byas havia tocat amb Parker, Gillespie i altres *boppers*, i coneixia perfectament la concepció rítmica i harmònica del nou estil. Procedent de París, Byas va arribar a Barcelona l'estiu de 1947, i val a dir que des de la presència de Benny Carter a la Ciutat Comtal (febrer de 1936) cap músic americà de primera categoria havia tornat a tocar al nostre país. Per fi, el 27 de maig de 1948 va tenir lloc l'esperada presentació de Don Byas al Club de Ritmo de Granollers. Davant un gran nombre d'assistents, l'orquestra Selección va ser l'encarregada d'obrir un cartell que també incloïa l'actuació del duet format per Tete Montoliu (un pianista que amb només 14 anys havia debutat l'any anterior al club) i el guitarrista Manuel Bolao, així com El Lirio Campestre (el millor grup de jazz amateur de l'època) i el popular Conjunto del Salón Amaya. Tot plegat, abans de donar pas al gran Don Byas, el qual, acompanyat pels músics d'El Lirio Campestre, va desfermar l'entusiasme de l'audiència interpretant *Laura* i dos temes més. Amb l'ambient caldejat es va celebrar una *jam session*, la primera de la història del club, que va reunir el brillant saxofonista tenor d'Oklahoma i alguns dels altres músics en una vetllada mítica.

El Quintet del Club de Ritmo

El 14 de maig de 1950, dilluns de Pasqua, va tenir lloc en una sessió matinal a La Sila, la presentació oficial del Quintet del Club de Ritmo

de Granollers, integrat per Joan Llach (trompeta), Vicenç Vacca (guitarra i flabiol), Josep Espinal (piano), Eduard Barbany (acordió) i Josep Bauràs (bateria). Sens dubte, l'element més valuós de la formació era Vicenç Vacca i Roca. Nascut l'any 1924 al si d'una família que comercialitzava ràdios i gramoles, Vacca va començar a escoltar els Cab Calloway, Duke Ellington, Fats Waller, Louis Armstrong i companyia de ben petit. Ja als primers anys 1940 va debutar en un trio de jazz i ballables amb Pere Crusellas i Albert Cerezo. Influït com a guitarrista per Jordi Pérez Vallmajor, d'El Lirio Campestre, Vacca es va decidir a provar el flabiol (en realitat, una flauta dolça soprano) després d'haver-lo sentit tocar a un altre membre d'El Lirio Campestre anomenat Quesada. Com veurem més endavant, Vacca esdevindria tot un mestre a l'hora de fer jazz amb aquest petit instrument, i concitaria, entre d'altres, els elogis d'una de les principals publicacions internacionals del gènere.

L'any 1953 va ser un any farcit d'esdeveniments. El 10 de febrer va tocar al Windsor Palace de Barcelona Dizzy Gillespie, aleshores conegut com el *rei del be-bop*. El concert va generar tanta expectació que es van noliejar autocars plens d'aficionats de Granollers i de Mataró. També hi hauria vallesans entre el públic que va assistir al primer recital de blues autèntic celebrat a Barcelona. Va ser el dilluns 11 de maig, amb la inapreciable presència del gran Big Bill Broonzy, en una sessió organitzada, com en el cas de Gillespie, pel Hot Club de Barcelona i Club 49.

Un mes després, es va anunciar la constitució del Club de Jazz Vilafranca, impulsat per Ramon Farré Nin i un grup de socis del Casino Unió Comercial, amb la voluntat de seguir la tasca iniciada abans de la guerra pel Hot Club de Vilafranca. Val a dir que entre la nova entitat del Penedès i el club de jazz granollerí s'establiria una estreta i fructífera col·laboració.

Per acabar, un altre dels grans esdeveniments de l'any es va produir el 12 de setembre a Granollers, en rebre la visita triomfal del Conjunt Orquestral del portaavions *Franklin D. Roosevelt*, patrocinada pel Consolat d'Estats Units a Barcelona. Els 21 marins de la VI Flota Naval van interpretar un repertori de números ballables que incloïa temes de Duke Ellington i Stan Kenton. Va ser una gran festassa, i a l'ensens una vetllada musical memorable, de la qual encara es conserven alguns encenedors de record, com en dóna testimoni Donat Puig, president aleshores del Club de Ritmo.

Dos mesos després de tan assenyalada diada, arribava a Barcelona el pianista negre nord-americà Jimmy Davis, conegut per haver estat l'autor de *Lover man*, una famosa balada popularitzada sobretot per Billie Holiday. Va ser una visita llampec, que només va donar temps per organitzar una audició per als socis del Hot Club als estudis de RNE a Barcelona. Afortunadament, el mes de març de 1954, Jimmy Davis va tornar per realitzar dues actuacions, una al Club de Ritmo granollerí i l'altra al Club de Jazz de Vilafranca. Davis era un pianista elegant i un cantant sensible que va deixar molt bon record entre els assistents als seus concerts.

Aproximadament un any després, concretament el 5 de març de 1955, se celebra la I Jam Session del Club de Ritmo a l'Hotel Europa. El Quintet del Club, format pel guitarrista i flautista Vicenç Vacca, el pianista vilanoví Josep Vadell, el trompetista Ventura Garcia, el contrabaixista Josep Riera i el bateria Josep Doménech (els tres darrers, membres de l'orquestra Selecció), va realitzar una actuació memorable enmig d'un ambient extraordinari. La sessió va ser enregistrada i se'n van fer cinc còpies en disc per als socis del club. Mitjançant Esteve Colomer, un dels discos va arribar a orelles del crític de jazz més important d'Alemanya, Joachim E. Berendt, que va publicar un article elogiós a la revista *Jazz Echo*, en el qual declarava que havia quedat impressionat per l'estil i la sonoritat que Vacca extreia d'un instrument amb les característiques cromàtiques del flabiol. Berendt es referia a la prodigiosa interpretació que Vacca fa de *My blue heaven*, un dels sis temes inclosos en aquest disc certament històric, atès que, segons confirma Jordi Pujol i Baulenas, estem davant de l'única gravació de jazz que es va publicar a Espanya entre 1949 i 1957.

L'anunci d'una nova actuació del quintet granollerí amb motiu de la II Jam Session del Club de Ritmo va despertar un interès inusitat, que va superar l'expectació que havia causat la primera edició. El mateix recinte va esdevenir insuficient per acollir l'autèntica gernació que va acudir aquell dissabte 3 de desembre de 1955 a escoltar els jazzistes granollerins Vacca, Garcia, Riera, Doménech i Vadell (aquest darrer provinent del Garraf). En aquesta ocasió, en la qual també hi va intervenir el clarinetista i saxofonista Amador Garrell, es va tornar a establir una sintonia total entre el públic i els músics, i cal parlar d'un nou èxit del Quintet del Club.

L'any jazzístic, que també havia viscut l'actuació barcelonina de Lionel Hampton, es va tancar per dalt amb la presència de Louis

Armstrong en un triple concert celebrat el 23 de desembre al Windsor Palace. Nombrosos aficionats granollerins hi van fer cap. No podia ser d'altra manera tractant-se del *rei del jazz*.

Fusió amb el Casino

Entre 1958 i 1959, després de moltes negociacions en les quals va tenir un paper important el regidor Llobet, es concreta la fusió del Club de Ritmo amb el Casino de Granollers. D'una banda, als del club de jazz els havien fet fora de La Sila per construir-hi una pista de bitlles, i de l'altra, el Casino estava arruïnat, però tenia local. Va ser un matrimoni de conveniència que va donar fruits de bon principi, però que a la llarga portaria tensions entre els partidaris del ball i els aficionats al jazz.

Entre els esdeveniments més remarcables del nou Casino Club de Ritmo, cal esmentar l'organització de la Setmana del Jazz, que va encetar la seva programació el 17 d'abril de 1960 i va tenir un gran impacte. La mostra va incloure conferències, exposicions de pintura i de cobertes de discos, projeccions de pel·lícules, un festival de jazz amateur i les actuacions, entre d'altres, del grup Latin Combo, el Quintet del Club de Ritmo i els Jazz Brothers amb la cantant Gloria Stewart. Aquesta notable artista negra de 34 anys, originària de Nova York i que era la gran atracció del Jamboree —la cava jazzística que s'acabava d'inaugurar a la plaça Reial de Barcelona—, moriria anys després en estranyes circumstàncies, i donaria peu a alguns llibres i pel·lícules del gènere negre.

Un any després, Granollers viuria tal vegada la millor matinal de jazz de la seva història amb la presència del trompetista nord-americà Bill Coleman. Estem parlant d'un músic que havia tingut un gran predicament a l'escena novaïorquesa des de finals dels anys 1920 i fins a meitat dels 1940, col·laborant de forma regular amb grans monstres del jazz com Benny Carter o Fats Waller. Després de la Segona Guerra Mundial, Coleman es va establir de forma permanent a París, on va esdevenir tota una celebritat. Aquest enorme trompetista, que va venir a Catalunya contractat pel Jamboree, va tocar al Casino de Granollers el 9 d'abril de 1961 acompanyat pels Jamboree Jazz Stars, una formació en què tocaven músics nacionals de primera línia, com ara el saxo tenor mallorquí Salvador Font, *Mantequilla*, o el bateria Josep Vinaixa. Amb un ple de gom a gom

56

Ja l'any 1963 i dintre de l'àmbit del blues, Granollers també va viure una altra matinal de somni amb l'actuació de tot un primer espasa com Memphis Slim, que va arribar acompanyat pel jove guitarrista Matt *Guitar* Murphy (representant del nou estil de blues que es practicava a Chicago), i pel bateria nord-americà d'origen etiòp Ron Jefferson. Celebrat el 3 de març al Centri-Club, el concert del trio liderat pel pianista i cantant Memphis Slim va ser una autèntica *delikatessen*, tot i que molta gent ja havia abandonat la sala per culpa del retard excessiu amb què es va iniciar la sessió.

En un altre ordre de coses, 1963 va suposar la fi del club de jazz granollerí; es va tancar així de forma abrupta una etapa gloriosa de gairebé trenta anys. Al mes d'agost, va sortir el darrer número del butlletí del Club de Ritmo (el 208), després que la junta del Casino decidís retirar-li la subvenció (unes 400 pessetes). De fet, a la darrera etapa, la publicació es sostenia gràcies a les aportacions econòmiques dels seus redactors: Esteve Colomer, Jordi Vall Escriu i Manel Clot. Les activitats del club van quedar paralitzades, i haurien de passar més de dues dècades fins que es reprenguessin.

De Granollers enllà

Poc abans de la desaparició del club de jazz granollerí, i sota la direcció del mestre Josep Maria Ruera, es va formar el conjunt Pleyel. Aquesta formació *king size*, que estendria les seves actuacions fins a 1968, estava composta per un estol de considerables músics, com ara Vicenç Vacca (guitarra, flauta i veu), Ventura Garcia (trompeta), Amador Garrell (saxo tenor i violí), Crescenci López (saxo tenor i flauta), Josep Arenas (trombó), Salvador Ventura (contrabaix) i Josep Domènech (bateria), mentre que el mestre Ruera s'encarregava de lligar la maionesa des del piano. Del seu bon nivell, en deixa constància un disc amb quatre temes, dos dels quals de caràcter jazzístic (*St. Louis Blues* i *When the saints...*), gravat pel segell Berefón i amb arranjaments de Francesc Burrull i del mateix Ruera.



57



Portades de la publicació *Club de Ritmo* de Granollers, núm. 16 (agost 1947), 116 (desembre 1955), 144 (abril 1958) i 207-208 (juliol-agost 1963).



Fotografía que el **gran y único** LOUIS «SATCH» ARMSTRONG ha dedicado exclusivamente a «Club de Ritmo» por mediación de nuestro colaborador Andrew E. Salmieri

Club de Ritmo, núm. 100. Agost 1954.

Información gráfica de la Segunda Jam Session



José Vadiell



Amador Garrell

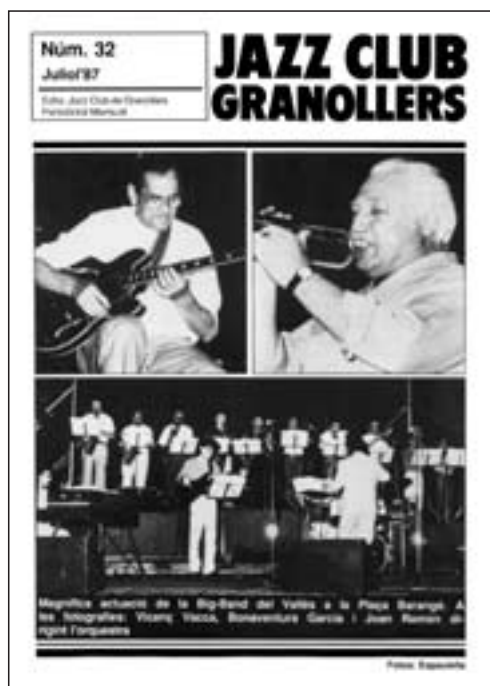


Ventura Garcia



Vicente Vacca

Club de Ritmo, núm. 116. Desembre 1955.



Portades de la revista *Jazz Club Granollers*, núm. 2 (gener 1984), 23 (maig-juny 1986), 32 (juliol 1987) i 48 (abril 1990).

Per la seva banda, i en una vessant totalment jazzística, Vicenç Vacca va liderar durant els anys seixanta el Quartet del Club de Ritmo de Granollers, un combo que tenia com a arranjador i estimable saxo tenor el seu nebot Vicenç Vacca i Viaplana. El bateria Josep Pujolà era l'altre integrant fix del quartet, mentre que al contrabaix s'alternaven Joaquim Cid, Salvador Ventura o el sabadellenc Manolo Elías, aquest darrer un músic important que deixaria també la seva empremta al trio de Tete Montoliu, al grup OM (pioner del *jazz fusion* a l'Estat espanyol) i al grup elèctric del pianista Jordi Sabatés. Del quartet granollerí, que va actuar amb èxit arreu de Catalunya i part de les Espanyes, se'n conserven almenys dues gravacions, una de Saragossa (gràcies al mai prou ben ponderat Esteve Colomer) i una altra de Vilafranca del Penedès. Ambdós concerts deixen constància que Vacca i els seus companys practicaven un jazz modern i avançat a l'època.

El gran trompetista egarenc Josep Maria Farràs recorda l'impacte que li va causar el quartet liderat per Vacca quan el va sentir per primera vegada a Terrassa l'any 1966: «Van venir a tocar als Amics de les Arts, i van fer una música bastant moderneta, amb uns arranjaments molt originals, perquè hi havia un saxo tenor i un guitarra que feia de baríton, més o menys com els que havia creat Gerry Mulligan per Chet Baker. Era el primer grup d'aquí que vaig notar que sonava com els discos dels músics americans.»

Josep M. Farràs, que posteriorment compartiria escenari amb Vicenç Vacca durant dotze anys, el defineix així: «Abans que res, era un jazzman de veritat. Tenia molt carisma i era un excel·lent guitarrista, que tocava una mica tipus Charlie Christian i una mica com el Django Reinhardt, sense deixar el que era el *bebop*, que era una música molt nova. Tenia un *scat* vocal molt maco, i tocava amb molta gràcia i d'una manera molt inventiva el flabiol, que en realitat era una flauta soprano, una flauta petiteteta en to de fa. La combinació de les tres coses tenia molta personalitat.»

L'expansió del jazz vallesà per la Península

L'any 1967, Vacca va entrar a formar part del Modern Jazz Quintet, una formació que tenia el seu campament base a Terrassa, i que amb l'afegit del trombonista Kaíto Solís també actuava amb el nom de Modern Jazz Sextet. Els altres integrants del grup eren

Josep Maria Farràs (trompeta), Pere Ferré o Josep Puigbò (piano), Francesc Vila o Manolo Elías (contrabaix) i Adrià Font (bateria). Ràpidament, i amb una bona labor de *management* per part de Valentí Grau, les seves actuacions es van estendre per tot Catalunya i les principals ciutats de la Península. El 1968 van obtenir un gran èxit al Festival de Jazz de Sant Sebastià, on van ser considerats uns apòstols del jazz modern, a banda de ser distingits pel prestigiós certamen donostiarra com la millor formació de jazz nacional.

Tanmateix, com la resta del grup, Vacca va col·laborar activament en l'obertura de la Jazz Cava de Terrassa el mes de març de 1971, entre altres coses, intervenint en la sessió inaugural amb el trio del pianista Pere Ferré. Fins a la seva retirada a les acaballes de 1979, el màgic soterrani del carrer de Sant Quirze seria el seu club preferit, més enllà del Jamboree o La Cova del Drac, altres locals on tocava sovint. Una de les dates memorables en la història musical de Vicenç Vacca, i en aquest cas del Modern Jazz Sextet, és la del 18 de novembre de 1974.

En el marc del Festival de Jazz de Barcelona, i en una sessió dedicada al jazz nacional, els Vacca, Farràs, Font i companyia van actuar amb èxit al Palau de la Música juntament amb la malaurada cantant Marina Llauredó, una nova veu que aleshores prometia molt. L'actuació va ser enregistrada per Televisión Española, que la va emetre poc després en el programa *Jazz vivo*. Afortunadament, la cinta no ha estat esborrada i, segons sembla, es conserva en bon estat als arxius de l'ens.

Vacca també era un assidu a les programacions del Jazz als Pinetons de Cardedeu, un certamen organitzat, entre d'altres, pels germans Castells i que reunia els millors jazzistes del país amb un grapat de figures internacionals de primera fila. El gran mestre granollerí hi va actuar amb diverses formacions, l'última vegada amb el trio de Pere Ferré i la cantant Brenda.

En les seves memòries, i després de rememorar els músics més importants amb qui va tocar en el decurs de la seva trajectòria (Bill Coleman, Al Singer, Peer Wyboris, Jean-Luc Vallet...), Vicenç Vacca fa «una menció especial al pianista Pere Ferré, amb una llarga i brillant trajectòria jazzística internacional, i a en Josep Maria Farràs, músic d'una extraordinària facilitat interpretativa en la millor música de jazz, consagrat ja com a figura de primer ordre dins l'àmbit nacional».

Víctima d'un càncer de cordes vocals, Vacca va sobreviure gairebé trenta anys a l'operació, però ja no va poder tocar més el flabioli ni fer *scat*, i es va retirar de l'esfera pública del jazz a finals de l'any 1979. Cinc anys després va tenir una esporàdica reaparició amb la Big Band de Granollers dirigida per Joan Ramon, però fins a la seva mort (agost del 2008) va viure bàsicament consagrat a les seves gravacions, alhora que exercia de mestre dels guitarristes (Xavi Fort, Jordi Torrens, Jordi Pegenaute...) que el visitaven al seu estudi.

Reaparició del Jazz Club

Tot i que a la primera meitat dels anys 1970, i gràcies al CIT, Granollers va poder gaudir d'algunes esclatants actuacions internacionals, com ara la del gran saxofonista nord-americà Johnny Griffin o bé la dels jazz-rockers britànics Soft Machine, la febre del jazz no torna a aparèixer amb força fins a 1983. És l'època dels cicles *Ara Jazz*, organitzats al Cercle Cultural de la Caixa sota la direcció de Roser Lleonart. Per Granollers desfilen llavors un estol de figures del màxim nivell: Buddy Tate, Randy Weston, Monty Alexander, *Wild Bill Davis*,... Amb aquesta embranzida, es torna a constituir el Jazz Club de Granollers, en el qual figuren membres històrics com Pere Crusellas, Esteve Colomer, Manel Estrada, Pere Espauella, Amador Garrell i Manel Clot, al costat de dues noves incorporacions: Lluís Sitjes i Quico Sala.

L'any 1984 es commemora el cinquantè aniversari de l'arribada del jazz a Granollers, i s'organitzen un seguit d'activitats. Entre d'altres, una magnífica exposició fotogràfica a càrrec de Pere Espauella, Ramon Ferrandis i Pere Cornellàs, que posteriorment tindria caràcter itinerant —fins que es va perdre a l'Hospitalet de Llobregat. Al mateix temps, el notable pintor i conspicu jazzman Carlos Avallone exposa a la Galeria AB, i al Cercle Cultural es penja una mostra de portades de discos. Aquest mateix recinte acollirà poc després el concert extraordinari que ofereix el quintet del llegendari Clark Terry, del qual és component la sensacional bateria Terry Lynn Carrington.

D'altra banda, aquest febril 1984 també va tenir Pere Crusellas com a pregoner de les Festes de l'Ascensió, mentre que el Jazz Club lliurava la seva primera (i última) medalla d'or a Vicenç Vacca i Roca. Després de tot plegat, el club tornarà a submergir-se en el

silenci, i rebrotarà de nou sis anys després amb la primera edició del Festival de Jazz de Granollers. L'any següent, 1991, Lluís Sitjes s'incorpora a l'organització, i cinc anys després, amb ell com a membre de la junta, el Casino torna a acollir el club i s'inicia la temporada estable de jazz. Tant Lluís Sitjes com, posteriorment, Joan Bretcha han estat els veritables *deus ex-machina* del jazz a Granollers aquests darrers anys. Fruit del seu amor a la música i de la seva dedicació, la ciutat compta avui amb un festival i una temporada ben reeixides, atesos els mitjans de què disposen. A partir de 2007, el club opera amb el nom de Jazz Granollers, i s'hi ha incorporat amb força el guitarrista Joan Sanmartí.

L'escena dels últims vint anys

Format l'any 1986 per Jordi Pegenaute (guitarra), Isabel Angulo (teclats), Joan Rectoret (baix) i Enric Illa (bateria), Té Punch ha estat el grup més important sorgit a Granollers en l'òrbita del *jazz fusion*. Ja amb Àlex Martínez als teclats en substitució d'Angulo, l'any 1991 aquest quartet elèctric va enregistrar un disc homònim amb vuit temes: sis de Pegenaute («Respiro», «Quan comença el dia», «Kropotkin», «Món d'aquari», «Barris baixos» i «Grisú») i dos de Martínez («Possessió» i «Escar»). Publicat per Audio-Visuals de Sarrià, a l'àlbum no li han sortit arrugues i encara avui continua sent radiat amb èxit per emissores especialitzades com lcat Jazz. Dissolts l'any 1993 i reagrupats el 2008, certes informacions apunten a la pròxima publicació d'un nou disc de Té Punch anomenat *Intercanvi*.

D'altra banda, i també dintre del mateix gènere, Freecció va ser un altre grup destacat. En actiu des de 1990 i fins a 1995, aquest quintet elèctric presentava la formació següent: Xavi Fort (guitarra), David Mengual (baix), Martí Ventura (piano), Cesc Miralta (saxo) i Àlex Tenes (bateria). El seu teclista Martí Ventura (Granollers, 1968) ha estat un dels músics més prolífics de l'escena jazzística granollerina dels darrers anys. Si, d'una banda, Ventura va publicar amb el seu trio l'any 2004 un interessant disc intítulat *Pas del temps*, el seu treball al davant de la Big Band de Granollers —nascuda a l'Studi Modern Músics i auspiciada d'uns anys ençà per l'Associació Cultural— ha donat formosos fruits com un àlbum dedicat a Horace Silver, *El swing al cor*, *Nora i el jazz* i *La festa de la Nora*, mentre que amb el seu trio i el cor infantil Amics de la Unió, Ventura ha publicat també *Pecats del cor* (2006).

Al seu torn, i a banda de ser el millor saxofonista de la història del jazz a la ciutat, Raül Reverter (Granollers, 1975) és a l'ensem un dels grans intèrprets de saxo alt que hi ha ara mateix a la península Ibèrica. Membre de la Big Band Jazz Terrassa, Reverter ha publicat dos àlbums com a líder: *Sofàs, telèfons i dibuixants de còmics* (2001) i l'esplèndid *Trop's in jazz*, sens dubte un dels treballs més rellevants apareguts a l'Estat espanyol durant l'any 2009.

Als darrers temps, Granollers també ha estat terra de bons bateries, com és el cas d'Alfons Bertran i Joan Vidal. Ni que sigui de passada, també cal esmentar un seguit de músics de la comarca i els seus topalls que han tingut una estreta vinculació amb la Temporada o el Festival de Jazz de Granollers. Més enllà de tots els artistes citats anteriorment, cal parlar de Marc Miralta, David Soler, Gabriel Amargant, Albert Marquès, Llibert Fortuny o Marc Ayza, entre d'altres.

Per acabar, tampoc podem passar per alt l'excel·lent labor en el camp de la difusió del jazz que han estat realitzant dos autèntics cracs, com són el periodista Jaume Camprubí, escrivint a *El 9 Nou* o enregistrant concerts per a la televisió local, i el fotògraf Joan Cortés, ja sia fent exposicions o col·laborant a les millors revistes especialitzades.

Karles Torra
Crític musical